

Оружа Л. В.
Мистецький інституті художнього моделювання
та дизайну імені Сальвадора Далі

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДИЗАЙНУ

У статті розглядається розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну. Розкривається методологічний “трикутник”, який дозволяє визначити принципи формування професійної компетентності майбутнього фахівця з дизайну, взаємопов’язані з вивченням мистецтва, художнім розвитком і культурою особистості.

Ключові слова: професійна компетентність, дизайн, підготовка фахівців з дизайну.

Дослідження стану сучасної підготовки майбутніх фахівців з дизайну підтверджує, що рівень освітніх послуг у вищих навчальних закладах, а особливо непрофільних, його відповідність сучасним вимогам до професійної компетентності дизайнера та потребам ринку не можна назвати задовільним. Особливо турбують проблеми впливу освітнього середовища на формування істинної художньої культури особистості майбутнього фахівця з дизайну, виховання емоційно-образного сприйняття, а не простого асоціювання образів між якими деколи важко знайти спільність.

Забезпечення високої якості вищої освіти, професійної мобільності майбутніх фахівців, запровадження гнучких освітніх програм та інформаційних технологій навчання у підготовці дизайнерів безпосередньо пов’язується з набуттям професійної компетентності через виховання художньої культури засобами мистецтва. Недостатня дослідженість на теоретичному рівні проблеми впливу мистецтва на художній розвиток особистості майбутнього фахівця з дизайну негативно позначається на результаті процесу формування його професійної компетентності у вищих навчальних закладах. Це призводить до суперечностей між об’єктивною потребою забезпечення високоякісної професійної підготовки майбутніх дизайнерів і неможливістю її здійснення без удосконалення існуючих підходів до художнього розвитку, виховання художньої культури та формування професійної компетентності студентів у процесі навчання.

Слід відмітити, що у світовій освітній практиці поняття компетентності виступає як центральне, свого роду “вузлове”, оскільки воно включає не тільки когнітивну та операційно-технологічну складові, але і мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову.

Зважені і конструктивні рішення щодо визначення і формування компетентностей, зокрема професійних, пропонують українські вчені. Так, академік Ю.Ф. Зінковський докладно розкриває складну діалектику професійної компетентності спеціаліста, наголошуючи, що вона пов’язана не тільки і не стільки з обсягом знань, якими той володіє, а з розумінням, як ці знання можна використати в практичній діяльності, з мотивацією до їх постійного розширення та оновлення. Певний обсяг знань спеціаліста є умовою необхідною, але далеко не достатньою для його плідної професійної діяльності. Доцільно говорити, що професійна компетентність фахівця складається з двох частин. Перша – це знання, причому знання певним чином систематизовані, з огляду на їх, так би мовити, цінність, довговічність, професійну корисність. Друга – це можливість користування отриманими, засвоєними знаннями, спрямування їх на вирішення конкретних завдань.

Отже, компетентність, по-перше, об’єднує в собі інтелектуальну і навичкову складову освіти. По-друге, в понятті компетентності закладена ідеологія інтерпретації змісту освіти, орієнтованого на результат. По-третє, компетентність має інтеграційну природу, оскільки вона вбирає в себе ряд однорідних або близькоспоріднених умінь і знань, що належать до широких сфер діяльності.

Невід’ємною умовою самореалізації майбутніх дизайнерів у професійній художній

діяльності, спрямованій на проектування і створення речей, наділених новими утилітарними якостями є художня творчість, відсутність якої перетворює діяльність фахівця художнього профілю на звичайне ремесло. Художньо-творча діяльність дизайнера завжди передбачає обов'язкове внесення новизни в продукт діяльності, що можливо лише за наявності високої професійної компетентності. Слушною є точка зору В.В.Лубенко, що “функція художньої діяльності як діяльності просвітницької, яка стимулює процес пізнання, ґрунтується на тому, що художній образ несе в собі інформацію про закони природи і передається засобами різних видів мистецтв (через малюнки, пластику, танці, звукове конструювання)”.

Дослідження творчої діяльності, які здійснюються в нашій країні та за кордоном, ґрунтуються з одного боку, на культурно-історичній теорії мислення, яка представлена в працях С. Л. Рубинштейна, а з іншого, на концепції гуманістичної психології (роботи К. Роджерса, А. Маслоу).

До пояснення феномену дизайнерської творчості залучають також окремі положення гештальтпсихології та психоаналізу. Сучасні роботи в цій галузі є наслідком філософсько-естетичного осмислення художньої творчості в працях М. С. Кагана, А. Ф. Лосєва, А. П. Мардера.

Діапазон художньої творчості широкий і не має чіткого окреслення: одними своїми проявами через професійну компетентність вона межує з матеріальним виробництвом, ремеслом і технікою, куди належать декоративно-прикладне мистецтво та дизайн, іншими сягає у високі сфери духовних інтересів та філософських світоглядних проблем. Формування професійної компетентності молодого фахівця, його соціальна та професійна адаптація до новостворених умов, особливо якщо він майбутній дизайнер, потребують прояву творчих якостей.

Слушною є думка О. П. Рудницької, що художній розвиток особистості необхідно розглядати як закономірні зміни, виражені в їх кількісних, якісних та структурних перетвореннях. Ця проблема досліджується з позицій різних наук та наукових напрямів, так, наприклад, філософський аналіз дає відповідь на запитання, як художній розвиток взагалі є можливим з точки зору породження нового; педагогіка розглядає художній розвиток з позиції розвитку творчих якостей особистості; психологія досліджує психологічні механізми самого акту художнього розвитку як суб'єктивного акту індивіда.

Розкриваючи поняття художнього розвитку, О. Я. Пономарьов відзначав, що цей процес виступає універсальним джерелом і механізмом руху та поширюється на процеси всієї органічної й неорганічної природи.

Художній розвиток здійснюється комплексно та поліфункціонально. Для майбутнього дизайнера він стає можливим у процесі набуття професійної компетентності через ознайомлення з образотворчим і декоративно-прикладним мистецтвом засобами таких навчальних дисциплін як: рисунок, живопис, композиція, кольорознавство, формоутворення, спецрисунок, копія майстра тощо. Соціологічне дослідження стосовно визначення впливу на професійну компетентність фахівця дизайнерського профілю вищезгаданих дисциплін, яке проводилось серед студентів вищих навчальних закладів, дало можливість зробити висновок, що зазначені мистецтвознавчі дисципліни істотно впливають на художній розвиток особистості та виховання художньої культури майбутнього фахівця з дизайну.

Теоретично простежується методологічний “трикутник”, який дозволяє визначити принципи формування професійної компетентності майбутнього фахівця з дизайну, взаємопов'язані з вивченням мистецтва, художнім розвитком і культурою особистості. Художній розвиток особистості майбутнього дизайнера завжди визначається виробництвом та спілкуванням, у процесі чого фахівець розвиває в собі здатність творити за законами краси. Посередником між ними виступає мистецтво, відмінною рисою якого є зв'язок з життєдіяльністю, що відрізняє його як від теоретико-пізнавальної, так і від практично-виробничої діяльності.

Таким чином, художній розвиток особистості майбутнього дизайнера не може

відбуватися поза мистецтвом: будучи соціальним явищем він повинен діставати осмислення лише в контексті останнього. Мистецтво не лише асимілює в собі цінності моралі, релігії, науки, політики, права, переводячи їх у художні форми, а потім екстраполюючи на суспільну свідомість, але й специфічно впливає на них, спонукаючи до певної трансформації. Мистецтво спричинює художній розвиток, формує емоційно-почуттєву сферу особистості, яка є найбільш сприйнятливою.

Мистецтво зароджується під час спільної людської діяльності. Відповідно до цього, творчість – це створення нових образів, знань, винаходів, засобів спілкування, цінностей і т. ін., оновлення буття в культурі. Саме в процесі творчості відбувається саморозвиток особистості майбутнього дизайнера, який супроводжується впливом мистецтва. Мистецтво – форма культури, яка пов'язана зі здатністю суб'єкта майбутнього фахівця до естетичного освоєння життєвого простору, його відтворення в образно-символічному руслі за допомогою ресурсів творчої уяви. Як зазначав І. Кант, естетичне ставлення до світу – передумова творчої діяльності в будь-якій сфері мистецтва.

Мистецтво виховує в майбутніх дизайнерів не лише потребу художньої насолоди, а й здатність творчого ставлення до всіх природних і суспільних явищ. Завдяки особливостям його впливу на особистість фахівця (чуттєва безпосередність, емоційна насиченість, ідейна спрямованість, спонукальна сила) мистецтво стало фактором виховання і однією з найважливіших складових частин духовної культури суспільства.

Щоб стати дизайнером з широким світоглядним баченням (а лише така людина в сучасних умовах може стати творчою особистістю), необхідно освоїти не одну галузь знань і навіть не основи всіх наук, а культуру в усіх її основних суспільно значущих компонентах.

Через осягнення мистецької культури фахівець художнього профілю входить у світ інших людей, живе їхнім життям, включає у свій духовний світ досвід людства. Тільки в результаті засвоєння та перетворення у свій набуток історично створеного мистецького доробку людства особистість майбутнього дизайнера стає емоційно багатою, здатною глибоко, сильно й тонко відчувати та переживати.

Мистецтво дизайну завжди ґрунтувалося на існуючих у культурі естетичних уявленнях, але водночас сприяло їх трансформації творчими зусиллями художника. Естетична умова існування дизайнерського твору не вичерпує його змістового багатства, яке береться з реалій життєвого світу. Правдиве мистецтво співвідноситься з вирішенням екзистенційних проблем, що зачіпають творчу особистість дизайнера: належачи до конкретного життєвого світу, поділяючи його з іншими, художник проблематизує своє існування. Змістова цілісність мистецького твору підпорядкована ідеї, яка диктує її тематичну і змістову єдність, образотворчо-символічний лад.

Отже, мистецтво є визначальною детермінантою художнього розвитку особистості майбутнього фахівця з дизайну, оскільки їх взаємовідносини встановлені перш за все історичною еволюцією культури як цілого, де існує і розвивається мистецтво. Зв'язки мистецтва та художнього розвитку особистості фахівця з дизайну опосередковані тим її шаром, який ми називаємо художньою культурою, історичні зміни цих зв'язків зумовлюються змінами художньої культури як специфічного шару культури. Так, теоретично простежується методологічний “трикутник”, який дозволяє визначити принципи вивчення мистецтва, взаємопов'язаного з художнім розвитком особистості майбутнього фахівця з дизайну.

Результати цього дослідження спрямовують нас до розуміння того, як в історії людства реально взаємодіють два процеси – розвиток мистецтва та художній розвиток особистості майбутнього фахівця.

Використана література:

1. Асмолов А. Г. Культурно-историческая психология и конструирование миров. – М. : Издательство “Институт практической психологии”, Воронеж : НПО “МОДЭК”, 1996. – 768 с.
2. Зіньковський Ю. Ф. Професійна компетентність – умова плідної професійної діяльності фахівця / Ю. Зіньковський // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 7-8.
3. Каган М. С. Морфология искусства. – Л., 1972. – 270 с.
4. Кант И. Трактаты и письма. – М., 1980. – 384 с.
5. Лосев А. Проблема символа в реалистическом искусстве. – М., 1976. – 367 с.
6. Лубенко В. В. Система стержневой истины. – СПб : Издательство “Малая Академия искусств”, 1999. – 184 с.
7. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности : Тексты. – М., 1982. – С. 108-117.
8. Мардер А. П. Эстетика архитектуры : Теоретические проблемы архитектурного творчества. – М. : Стройиздат, 1988. – 216 с.
9. Пономарев А. Я. Исследование творческого потенциала человека // Психологический журнал. – 1991. – Т. 12. – № 1. – С. 3-12.
10. Роджерс К. Эмпатия // Психология эмоций. Тексты. – М., 1984. – С. 235-237.
11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – М. : Педагогика, 1973. – 424 с.
12. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посібник. – К., 2002. – 270 с.

Оружа Л. В. Развитие профессиональной компетентности будущих специалистов по дизайну.

В статье рассматривается развитие профессиональной компетентности будущих специалистов по дизайну. Раскрывается методологический “треугольник”, который позволяет определить принципы формирования профессиональной компетентности будущего специалиста по дизайну, взаимосвязанные с изучением искусства, художественным развитием и культурой личности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, дизайн, подготовка специалистов, по дизайну.

Oruzha L. V. Development of Professional Competency of Future Designers.

The article considers development of professional competency of future designers. The methodological “triangle”, which allows to define the principles for creating a designer, referring to studying art, artistic development and a culture of a personality, is explained in the article.

Keywords: professional competency, design, training of designers.

Паканич М. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ГОТОВНІСТЬ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті наведені результати теоретичного дослідження готовності молоді до сімейного життя. Оскільки більшу значущість набувають функції сім'ї психотерапевтична, рекреативна, феліцитологічна, зростають вимоги до виховання сім'янина.

Ключові слова: готовність до сімейного життя, молодь, сім'я, функції, фактори сім'ї, мотиви, цінності, альтруїзм.

Незважаючи на значну роль сім'ї в житті суспільства, однак проблема готовності молодих людей до майбутнього подружнього життя до нині не стала предметом спеціальних психолого-педагогічних та соціальних проблем.